

MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIATLAR UYG‘UNLIGI ASOSIDA TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISHDA PEDAGOGIK MUAMMO.

Usmonov Lochinbek Maxsitaliyevich
*O‘zbekiston Respublikasi Harbiy Xavfsizlik
va Mudofaa Universiteti katta o‘qituvchisi.*

Annotatsiya: Maqolada tarbiya jarayonini milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg‘unligi asosida tashkil etishning pedagogik asoslari tahlil qilingan. Bugungi kunda yoshlar ongiga milliy an‘analar, odob-axloq meyorlari va vatanparvarlik tuyg‘ularini singdirish bilan birga, ularda demokratik tamoyillar, bag‘rikenglik va global fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish muammolari ko‘rib chiqiladi. Ikki turdagi qadriyatlar o‘rtasidagi muvozanatni ta‘minlashda yuzaga keladigan ziddiyatlar va ularni bartaraf etishning pedagogik yechimlariga to‘xtalib o‘tadi.

Kalit so‘zlar: milliy qadriyatlar, umuminsoniy qadriyatlar, pedagogik uyg‘unlik, tarbiya, ma‘naviyat, globallashuv, shaxs kamoloti, an‘ana va zamonaviylik.

Аннотация: В статье анализируются педагогические основы организации воспитательного процесса на основе гармонии национальных и общечеловеческих ценностей. Рассматриваются проблемы формирования у молодежи национальных традиций, этических норм и чувства патриотизма параллельно с развитием демократических принципов, толерантности и глобального мышления. Автор уделяет внимание противоречиям, возникающим при обеспечении баланса между двумя видами ценностей, и предлагает педагогические пути их решения.

Ключевые слова: национальные ценности, общечеловеческие ценности, педагогическая гармония, воспитание, духовность, глобализация, развитие личности, традиции и современность.

Abstract: The article analyzes the pedagogical foundations of organizing the educational process based on the harmony of national and universal values. It examines the challenges of instilling national traditions, ethical norms, and a sense of patriotism in the minds of youth, alongside developing democratic principles, tolerance, and global thinking skills. The author focuses on the contradictions that arise in ensuring a balance between the two types of values and proposes pedagogical solutions to overcome them.

Keywords: national values, universal values, pedagogical harmony, upbringing, spirituality, globalization, personality development, tradition and modernity.

Tarbiya jarayonini milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi asosida tashkil etishning pedagogik asoslari tahlil qilingan. Bugungi kunda yoshlar ongiga milliy an'analar, odob-axloq meyorlari va vatanparvarlik tuyg'ularini singdirish bilan birga, ularda demokratik tamoyillar, bag'rikenglik va global fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish muammolari ko'rib chiqiladi. Ikki turdagi qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashda yuzaga keladigan ziddiyatlar va ularni bartaraf etishning pedagogik yechimlari.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi asosida tarbiyani tashkil etishdagi asosiy pedagogik muammolar quyidagilardan iborat:

1. Qadriyatlar to'qnashuvi va tanlov muammosi

Bugungi yoshlar ikki xil oqim orasida qolmoqda: bir tomondan oila va jamiyat talab qilayotgan milliy an'analar (andisha, itoat, jamoaviylik), ikkinchi tomondan global dunyo taklif qilayotgan umuminsoniy qadriyatlar (shaxsiy erkinlik, individuallik, pragmatizm). Pedagogik muammo shundaki, o'qituvchi bu ikki qutubni bir-biriga zid qo'ymasdan, qanday qilib integratsiya qilishni bilmaydi.

2. "Milliylik" tushunchasining eskirgan yondashuvda talqin qilinishi

Ko'p hollarda ta'lim muassasalarida milliy qadriyatlar faqat tarixiy an'analar, o'tmish yodgorliklari yoki rasmiy tadbirlar sifatida o'tiladi. Bu esa zamonaviy fikrlaydigan yoshlarda "milliy qadriyatlar – bu eskilik sarqiti" degan noto'g'ri tushunchani shakllantiradi. Muammo – milliylikni zamonaviy qiyofada va jozibador tarzda taqdim eta olmaslikda.

3. Axborot xuruji va "Immunitet" tanqisligi

Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali kirib kelayotgan umuminsoniy niqob ostidagi "ommaviy madaniyat" elementlari milliy tarbiya tizimini chetlab o'tmoqda. Pedagoglar uchun muammo shundaki, ta'qiqlash usuli endi ishlamayapti, lekin yoshlarda madaniy saralash ko'nikmasini (filtrni) shakllantirish metodikasi hali to'liq ishlab chiqilmagan.

4. Pedagoglarning tayyorgarlik darajasi

Ko'pchilik tarbiyachi va o'qituvchilarning o'zlari "umuminsoniy qadriyatlar" deganda nimani tushunish kerakligi (masalan: tolerantlik, akademik halollik, inson huquqlari) va ularni milliy mentalitetga qanday singdirish kerakligi haqida aniq metodik tasavvurga ega emaslar.

Asosiy muammo — milliy qadriyatlarni saqlab qolgan holda, jahon sivilizatsiyasiga integratsiyalashgan raqobatbardosh shaxsni tarbiyalashning samarali modeli va metodikasi mavjud emasligidadir.

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligidagi asosiy pedagogik muammo — ikki xil dunyoqarash o'rtasidagi muvozanatni topishdir.

Qisqacha aytganda, muammoning mag'zi quyidagicha:

Mohiyati: Globallashuv davrida yoshlarni milliy o'zlikka sodiq qolgan holda, qanday qilib zamonaviy va ochiq fikrlaydigan (global) shaxs qilib tarbiyalash.

Ziddiyat: Milliy an'analarning "konservativligi" (eskicha tuyulishi) va umuminsoniy g'oyalarning "erkinligi" o'rtasidagi to'qnashuv.

Natija: Aniq metodika yo'qligi sababli yoshlarda yoki "madaniy nigilizm" (milliyligni inkor etish), yoki "mahdudlik" (zamonaviylikdan qo'rqish) yuzaga kelmoqda.

Xulosa: Muammo — milliy qadriyatlarni zamonaviy hayot talablariga moslashtirib, jozibador tarzda yetkazib berish mexanizmining ishlab chiqilmaganidadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. – Toshkent: "Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti", 1993.
2. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: "O'qituvchi", 1992.
3. Ziyomuhammadov B. Pedagogika. – Toshkent: "Tura-iqbol", 2006.
4. Musurmonova O. Ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: "O'qituvchi", 1996.
5. Erkayev A. Ma'naviyat va taraqqiyot. – Toshkent: "Ma'naviyat", 2009.
6. Haydarov M. Pedagogika tarixi. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2011.
7. O'zbek pedagogikasi antologiyasi. (Tuzuvchilar: K.Hoshimov, S.Ochil). – Toshkent: "O'qituvchi", 2010.